FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT CARL OTTO LENZ
fremsat den 13. december 1989 *

Høje Domstol.

A — Sagens faktiske omstændigheder

1. I denne sag har Nederlandenes Hoge Raad fremsat en anmodning om præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 6, nr. 2, i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (herefter benævnt »konventionen« [1]).

2. I 1984 indgik Kongress Agentur Hagen GmbH, Düsseldorf (herefter benævnt »Hagen GmbH«) en aftale med Zeehaghe BV om reservation af hotelværelser i Haag. Hagen GmbH handlede herved i eget navn, men efter ordre fra et tysk selskab, Garant Schuhgilde e.G., Düsseldorf (herefter benævnt »Schuhgilde e.G.«), og for dettes regning. Efter at værelserne var blevet afbestilt, anlagde Zeehaghe BV sag mod Hagen GmbH ved Rechtbank, Haag, med påstand om erstatning, med rente, for misligholdelse af forpligtelserne ifølge aftalen.

3. Under særskilt behandling af spørgsmålet om Rechtbanks kompetence nedlagde Hagen GmbH subsidiært påstand om adcitation af ordregiveren, Schuhgilde e.G., som regrespligtig tredjemand. Denne påstand forkastede Rechtbank med den begrundelse, at retten ikke var forpligtet til at behandle kravet mod Schuhgilde e.G., da ingen af de to selskaber havde hjemsted i Nederlandene. Da der var fare for, at der ville opstå processuelle vanskeligheder under behandlingen af regreskravet, kunne det ikke udelukkes, at påkendelsen af den oprindelige sag ville blive forsinket. Retten fandt ikke, at Zeehaghe BV behøvede at acceptere en sådan forsinkelse.

4. Rechtbanks afgørelse blev indbragt for appelinstansen, Gerechtshof Haag, som stadfæstede den med den yderligere begrundelse, at konventionens artikel 6 kun åbner *mulighed* for at adcitere tredjemand, men ikke indebærer en forpligtelse for retten til at tage en begæring om tilladelse hertil til følge.

5. Kassationsinstansen, Nederlandenes Hoge Raad, har herefter forelagt Domstolen tre præjudicielle spørgsmål med henblik på afgørelsen dels af kompetencespørgsmålet, dels af spørgsmålet om, hvorvidt adcitationen bør tillades.

6. I det omfang, det er nødvendigt, vil jeg omtale parternes anbringender i forbindelse med min retlige argumentation. I øvrigt henviser jeg til retsmøderapporten.

* Originalsprog: tysk.

1 — EFT L 304 af 30.10.1978, s. 17.

B — Retlig argumentation

1. Spørgsmål A

7. Spørgsmål A er formuleret således:

»Såfremt en person, der har bopæl på en kontraherende stats område, i henhold til Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 1, er blevet sagsøgt ved retten i en anden kontraherende stat, har denne ret da i henhold til konventionens artikel 6, nr. 2, kompetence til at påkende et af sagsøgte rejst krav, der til opfyldelse af en forpligtelse rettes mod en tredjemand, der har bopæl på en anden kontraherende stats område end den, hvor sagen er anlagt?«

8. Sagt med andre ord ønsker den forelæggende ret oplyst, om den specielle kompetence i henhold til konventionens artikel 6, nr. 2, også gælder, når rettens kompetence til at pådømme den oprindelige sag ligeledes beror på en speciel kompetenceregel (i dette tilfælde konventionens artikel 5, nr. 1), eller om den kun gælder i tilfælde, hvor rettens kompetence til at påkende den oprindelige sag støttes på den almindelige kompetenceregel i konventionens artikel 2.

9. Kun Zeehaghe BV har under sagen for den nationale ret argumenteret for en snæver fortolkning af kompetencereglen i konventionens artikel 6, nr. 2. Alle, der har afgivet skriftlige indlæg for Domstolen, er gået ind for en vid fortolkning, hvorefter det ikke tillægges betydning, hvilken bestemmelse kompetencen til at påkende den oprindelige sag støttes på.

10. Der er intet i ordlyden af konventionens artikel 6, nr. 2, der taler for en indskrænkende fortolkning af bestemmelsen. Artikel 6, nr. 2, giver adgang til at indstævne en tredjemand, der har bopæl på en kontraherende stats område, for den ret, der behandler den oprindelige sag, men efter bestemmelsen sondres der ikke mellem, om rettens kompetence til at pådømme sagen støttes på konventionens artikel 2 eller artikel 5. I artikel 6, nr. 2, henvises der simpelthen til »den ret, hvor den oprindelige sag er anlagt« og ikke f.eks. til »den i henhold til artikel 2 kompetente ret«. En sådan formulering måtte man imidlertid have forventet, hvis man søgte støtte for en indskrænkende fortolkning.

11. Da baggrunden for konventionens artikel 6 er et ønske om at give mulighed for, at sager, der er indbyrdes sammenhængende, kan anlægges ved samme ret, således at man undgår modstridende afgørelser, må realitetssammenhængen mellem den oprindelige sag og adcitationssøgsmålet være det afgørende kriterium for fortolkningen af artikel 6, nr. 2. Det afgørende kan dermed ikke være, hvilket grundlag rettens kompetence til at påkende den oprindelige sag støttes på.

2. Spørgsmål B

12. Spørgsmål B er formuleret som følger:

»Skal Bruxelles-konventionens artikel 6, nr. 2, fortolkes således, at retten er forpligtet til at tillade den ønskede indstævning af tredjemanden, medmindre den i bestemmelsen nævnte undtagelse foreligger?«

13. Hermed rejses spørgsmålet, om adcitation skal tillades alene i henhold til konven-

tionens artikel 6, nr. 2, eller om det også må kræves, at betingelser, der stilles i henhold til national ret, skal være opfyldt.

14. Hagen GmbH, den franske regering og Forbundsrepublikken Tysklands regering har anført, at spørgsmålet om adcitation skal tillades, udelukkende skal bedømmes efter konventionens artikel 6, nr. 2. Efter deres opfattelse skal artikel 6, nr. 2, fortolkes selvstændigt og ikke under henvisning til nationale retsforskrifter. Procesøkonomiske hensyn og retsplejehensyn må også tale herfor. Såfremt adcitation kunne nægtes af andre grunde end den skadehensigt, der nævnes i artikel 6, nr. 2, kunne en sagsøger være nødt til at anlægge sag ved to retter, hver i sin kontraherende stat, hvilket ville medføre yderligere omkostninger, forsinkelser og risici. En kontraherende stat må i henhold til denne argumentation være forpligtet til at yde parterne fuld retsbeskyttelse, når en ret i vedkommende stat har kompetencen, og denne beskyttelse kan ikke begrænses ved anvendelse af nationale retsforskrifter.

15. Heroverfor har Kommissionen fremført to alternative opfattelser vedrørende fortolkningen af konventionens artikel 6, nr. 2. Efter den *første opfattelse* er spørgsmålet om retternes kompetence kun *én* af betingelserne for at tillade adcitation. Først må kompetencespørgsmålet bedømmes i henhold til artikel 6, nr. 2; derefter må den nationale ret imidlertid også tage stilling til, om adcitation kan tillades efter de betingelser, der opstilles i de nationale processuelle regler.

16. Den *anden opfattelse*, Kommissionen har fremført, falder imidlertid sammen med den, Hagen GmbH og de to regeringer har gjort sig til talsmand for.

17. Kommissionen har i sit skriftlige indlæg foretrukket det andet alternativ. Denne løsning er enkel, da rammerne for den nationale rets skøn er klart fastlagt i konventionen. Desuden vil der ifølge det andet alternativ være større chance for en ensartet anvendelse af konventionens artikel 6, nr. 2.

18. Under den mundtlige forhandling har Kommissionen derimod ændret opfattelse, og den har nærmere begrundet, hvorfor den alligevel foretrækker det første alternativ.

19. Kommissionens andet alternativ, der fører til samme resultat som den opfattelse, de øvrige parter har fremført, er da også besnærende ved sin enkelhed. Den nationale ret skal kun efterprøve, om tilfældet er omfattet af den udtrykkelige undtagelse i artikel 6, nr. 2, og derefter træffe afgørelse om, hvorvidt adcitation kan tillades alene på grundlag af konventionen.

20. Opfattelsen holder dog ikke stand for en nærmere betragtning. Det må ganske vist indrømmes, at det følger af retssikkerhedsprincippet inden for Fællesskabets retsorden og af de mål, der forfølges med konventionen i henhold til Traktatens artikel 220,

som er hjemmelen for den, at der skal sikres en ligelig og ensartet anvendelse af de rettigheder og forpligtelser, som konventionen medfører for de kontraherende stater og for de berørte personer, uanset de herom gældende regler i de pågældende staters retsorden. Det må herefter antages, at konventionen gælder forud for modstående nationale bestemmelser[2].

21. Denne forrang kan konventionen dog kun have i det omfang dens materielle anvendelsesområde — henholdsvis de enkelte konventionsbestemmelsers materielle anvendelsesområde — rækker. Det er derfor nødvendigt nærmere at afgrænse anvendelsesområdet for konventionens artikel 6, nr. 2.

22. Artikel 6, nr. 2, findes i konventionens afsnit II om retternes kompetence. For adcitation fastlægges den internationale og stedlige kompetence i artikel 6, nr. 2. Men en rets internationale og stedlige kompetence er kun ét af flere forhold, der skal tages i betragtning ved afgørelsen af, om et søgsmål skal admitteres, og kun en del af disse forhold er reguleret i konventionen. Jeg kan her henvise til Schlosser-rapporten[3], der indeholder følgende afsnit om adcitationssøgsmålet[4] i henhold til artikel 6, nr. 2:

»Begrebet interventionssøgsmål i artikel 6, nr. 2, står i forbindelse med et retsinstitut, som er fælles for retsordenerne i de oprindelige medlemsstater med undtagelse af Tyskland. Ganske vist kan en kompetencebestemmelse, der støttes på et søgsmåls egenskab af interventionssøgsmål, ikke som sådan bringes i anvendelse alene. Den skal nødvendigvis suppleres med retsnormer, som bestemmer, hvornår nærmere betegnede personer kan inddrages i en retssag i en nærmere betegnet rolle med et nærmere betegnet formål. Derfor berøres nuværende eller fremtidige retsregler i de nye medlemsstaters retsorden vedrørende inddragning af tredjeparter i en retssat heller ikke af EuRFK.«

Desuden er det i Domstolens praksis anerkendt, at man kan henholde sig til nationale processuelle regler til udfyldelse af konventionens bestemmelser[5].

23. Også i protokollen til konventionen — der i henhold til konventionens artikel 65 udgør en integrerende del af denne — henvises der til nationale processuelle regler. I protokollens artikel V bestemmes det således, at den i artikel 6, nr. 2, fastsatte kompetence i sager om opfyldelse af en forpligtelse eller i andre tilfælde (o. a.: i den nye affattelse, jf. bemærkningen i fodnote 4) ikke kan gøres gældende i Forbundsrepublikken Tyskland. Derimod kan enhver, der har bopæl i en anden kontraherende stats område, i Forbundsrepublikken Tyskland sagsøges i henhold til den tyske civilprocesslovs §§ 68 og 72-74 om procesunderretning.

2 — Jf. dom af 15. november 1983, Ferdinand M. J. J. Duijnstee mod Lodewick Goderbauer, (228/82, Sml. s. 3663, 3674 f.).

3 — Rapport om konventionen om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritanniens og Nordirlands tiltrædelse af konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager samt af protokollen om Domstolens fortolkning af denne konvention (EFT 1979, C 59, s. 71, 111).

4 — I Jenard-rapporten (Rapport om konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, EFT 1979, C 59, s. 1, 28) hedder det, at »begrebet opfyldelse af en garantiforpligtelse allerede indeholdes i begrebet intervention«. (O. a.: dvs. efter den terminologi, der vil være gældende efter ikrafttrædelsen af konventionen om Spaniens og Portugals tiltrædelse af EF-domskonventionen (jf. den ændrede affattelse i EFT 1989, L 285, s. 9), at begrebet »som tredjemand i sager om opfyldelse af en forpligtelse« er omfattet af begrebet »som tredjemand i andre tilfælde«. Sondringen beror så vidt ses på, om adcitation foretages til opfyldelse af en regresforpligtelse).

5 — Jf. dom af 7. juni 1984, Siegfried Zelger mod Sebastiano Salinitri, (129/83, Sml. s. 2397, 2408), dom af 2. juli 1985, Deutsche Genossenschaftsbank mod SA Brasseries du Pêcheur, (148/84, Sml. s. 1981, 1992) og dom af 4. februar 1988, Horst Ludwig Martin Hoffmann mod Adelheid Krieg, (145/86, Sml. s. 645, 670).

24. Netop Zivilprozeßordnung §73 indeholder imidlertid bestemmelser om procesunderretningens form, idet det bestemmes, at den part, der vil give procesunderretning, skal indgive et processkrift med angivelse af begrundelsen for procesunderretningen og en beskrivelse af sagens stilling.

25. Nu må det ganske vist indrømmes, at artikel V ikke direkte vedrører adcitation, men kun de særlige bestemmelser, der i Forbundsrepublikken Tyskland træder i stedet for adcitation. Men uafhængigt af, hvordan henvisningen i protokollens artikel V retligt må kvalificeres, giver bestemmelsen dog et indicium for, at der ud over kompetencebestemmelserne i konventionen kan gælde processuelle betingelser for en søgsmålsform, der kan sammenlignes med adcitation. Dette bekræfter, at bestemmelserne i konventionens artikel 6, nr. 2, ikke kan indeholde en udtømmende regulering af, i hvilke tilfælde adcitation skal tillades[6].

26. Vi kan således foreløbigt konkludere, at det ud fra den regulering af den internationale og stedlige kompetence, der er sket ved konventionens artikel 6, nr. 2, ikke uden videre kan sluttes, at adcitation kan tillades, idet der herfor kan gælde yderligere betingelser i national ret, som ligger uden for det område, der reguleres ved artikel 6, nr. 2. Dette kan f. eks. være formkrav eller fristbestemmelser samt indholdsmæssige bestemmelser om, i hvilket omfang faktiske omstændigheder, som regreskravet støttes på, skal godtgøres at foreligge.

27. I forbindelse med mit forslag til besvarelse af spørgsmål C skal jeg nærmere omtale, i hvilket omfang de nationale bestemmelser om tilladelse til adcitation skal fortolkes og anvendes på baggrund af konventionen.

3. Spørgsmål C

28. Spørgsmål C lyder således:

»Såfremt spørgsmål B besvares benægtende: Kan retten da anvende de procesretlige regler i sin nationale lovgivning ved afgørelsen af, om begæringen om tilladelse til at indstævne tredjemand til opfyldelse af en forpligtelse skal tages til følge, eller indebærer Bruxelles-konventionens regler i så fald, at retten skal prøve begæringen på grundlag af andre kriterier end dem, der opstilles i rettens nationale procesret, og, i bekræftende fald, hvilke er disse kriterier?«

29. Selv om det som allerede omtalt er muligt at støtte sig på nationale procesretlige regler, når der skal tages stilling til de betingelser for at tillade adcitation, der ikke angår den internationale eller stedlige kompetence, betyder dette dog ikke nødvendigvis, at de nationale regler kan benyttes i ubegrænset omfang. Når alt kommer til alt, må anvendelsen af de nationale regler ikke føre

6 — Forbundsrepublikken Tyskland har fremført et lignende synspunkt i indledningen til sit skriftlige indlæg. Det udtales, at retten, når den er kompetent i medfør af konventionens artikel 6, nr. 2, er forpligtet til at tillade adcitation, »*for så vidt de øvrige betingelser, der opstilles herfor i national procesret, er opfyldt*«. Heraf udleder regeringen dog kun, at konventionen ikke griber ind i de nationale retsregler om gennemførelsen af søgsmålet mod tredjemanden. Et andet spørgsmål må være, om adcitation skal tillades, når retten i henhold til konventionen har kompetence til at påkende kravet. Dette sidste spørgsmål vil regeringen dog alligevel besvare bekræftende.

til, at der gøres indgreb i den tilsigtede virkning af konventionens bestemmelser[7]. Heraf følger, at de betingelser, der i national ret gælder for at tillade adcitation, ikke kan gælde, når de vedrører omstændigheder, der er reguleret i konventionen[8] eller forudsætningsvis er reguleret i konventionen.

30. Uden at jeg her kan give en udtømmende opregning af eksempler, skal jeg dog henvise til to forhold, som har spillet en rolle i sagen for den nationale ret. Grunden til, at Rechtbank, Haag, nægtede at tillade adcitation, var, at adcitatus ikke har hjemsted i den stat, hvor den oprindelige sag føres, og at adcitationen ville forsinke behandlingen af sagen.

31. Selv om det i henhold til national procesret måtte være tilladt at tage en sådan omstændighed i betragtning, må det i denne sammenhæng være i strid med formålet med konventionens artikel 6, nr. 2, at gøre det. Da der i artikel 6 udelukkende tales om en person, der har bopæl på en kontraherende stats område, udelukkes det dermed, at personer med bopæl i forskellige kontraherende stater behandles forskelligt. Adcitation kan således ikke afslås med den begrundelse, at adcitatus er hjemmehørende i en anden kontraherende stat end den, hvor den oprindelige sag er anlagt. På den anden side må det være tilstrækkeligt til, at en tredjemand kan adciteres, at vedkommende har hjemsted i en hvilken som helst kontraherende stat.

32. Heraf følger også, at der ved afvejningen af de modstridende interesser, der gør sig gældende for parterne i den oprindelige sag, ikke må tages hensyn til forsinkelser, der måtte opstå netop på grund af, at parterne i sagen er hjemmehørende i forskellige kontraherende stater.

C — Forslag til afgørelse

33. Sammenfattende skal jeg foreslå Domstolen at besvare de spørgsmål, der er forelagt af Nederlandenes Hoge Raad, på følgende måde:

»1) Såfremt en person, der har bopæl på en kontraherende stats område, i henhold til Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 1, er blevet sagsøgt ved retten i en anden kontraherende stat, har denne ret i henhold til konventionens artikel 6, nr. 2, også kompetence til at påkende et af sagsøgte rejst krav, der til opfyldelse af en forpligtelse rettes mod en tredjemand, der har bopæl på en anden kontraherende stats område end den, hvor sagen er anlagt.

7 — Jf. den ovenfor nævnte dom af 4. februar 1988 i sag 145/86.

8 — Jf. den allerede omtalte dom af 15. november 1983 i sag 288/82.

2) Konventionens artikel 6, nr. 2, skal fortolkes således, at afgørelsen af, om en tredjemand kan indstævnes til opfyldelse af en forpligtelse, også kan træffes ved anvendelse af nationale processuelle regler, for så vidt disse ikke vedrører den internationale eller stedlige kompetence for den ret, ved hvilken den oprindelige sag er anlagt.

3) Når afgørelsen også træffes ved anvendelse af nationale procesretlige regler, må der dog ikke herved gøres indgreb i den tilsigtede virkning af konventionens bestemmelser om adgangen til at indstævne tredjemand til opfyldelse af en forpligtelse. Specielt må der ikke lægges vægt på den omstændighed, at tredjemanden har bopæl på en anden kontraherende stats område end den, hvor den oprindelige sag er anlagt.«